

INTERPRETATION OF THE IMAGE OF THE MIGRANT WOMAN IN THE SHORT STORIES OF GHADA AL-SAMMAN*Dilafruz S. Abdullaeva**PhD in Philology**Department of Arabic Studies**Tashkent State University of Oriental Studies**d.abdullaeva88@gmail.com**Tashkent, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: migrant woman, gender equality, freedom, Arabic literature, Ghada al-Samman, Arabic migrant literature, female image., stories.

Received: 08.05.26

Accepted: 09.05.26

Published: 10.05.26

Abstract: This article analyzes the image of the Arab migrant woman in the short stories of Ghada al-Samman. The writer's works explore themes such as women's pursuit of freedom, gender equality, and the search for one's place in society. Based on literary examples, the formation of a woman's identity in migration conditions, her adaptation to Western society, and the conflict between integration and nostalgia for the homeland are examined.

ҒАДА АС-САММАН ҲИКОЯЛАРИДА МУҲОЖИР АЁЛ ОБРАЗИ ТАЛҚИНИ*Дилафруз С. Абдуллаева**Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)**Арабшунослик олий мактаби**Тошкент давлат шарқшунослик университети**d.abdullaeva88@gmail.com**Тошкент, Ўзбекистон***МАҚОЛА ҲАҚИДА**

Калит сўзлар: муҳожир аёл, гендер тенглик, эркинлик, араб адабиёти, Ғада ас-Самман, араб муҳожир адабиёти, аёл образи.

Аннотация: Мақолада Ғада ас-Самман ҳикояларида муҳожир араб аёли образи таҳлил қилинади. Адиба асарларида аёлнинг эркинликка интилиши, гендер тенглик ва жамиятда ўз ўрнини топиш масалалари ёритилади. Муҳожирлик шароитида аёл шахсининг шаклланиши, Ғарб жамиятига мослашуви ҳамда Ватан соғинчи ўртасидаги зиддиятлар бадий мисоллар асосида кўрсатилади.

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ОБРАЗА ЖЕНЩИНЫ-МИГРАНТКИ В РАССКАЗАХ ГАДЫ АС-САММАН

Дилафруз С. Абдуллаева

Доктор философии по филологическим наукам (PhD)

Высшая школа арабистики

Ташкентский государственный университет востоковедения

d.abdullaeva88@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: женщина-мигрантка, гендерное равенство, свобода, арабская литература, Гада ас-Самман, арабская миграционная литература, образ женщины.

Аннотация: В статье анализируется образ арабской женщины-мигрантки в рассказах Гады ас-Самман. В произведениях писательницы рассматриваются вопросы стремления женщины к свободе, гендерного равенства и поиска своего места в обществе. На основе художественных примеров показано формирование личности женщины в условиях миграции, её адаптация к западному обществу, а также конфликт между интеграцией и ностальгией по родине.

Кириш. Ижодкорлар ўз асарларида инсон ва уни қуршаб турган жамият ҳаётини тасвирлар эканлар, жамият ва ҳаёт ўзгаргани, ривожлангани сари, бадий адабиётда ҳам мавзулар кўлами, образлар силсиласи ва уларнинг қиёфаси ўзгариб, ривожланиб боради. Бугунги кун аёллари мустақил фикрли, ижтимоий мавқеъга эга ҳамда кишилик жамиятининг тенг ҳуқуқли аъзосидирлар. Гада ас-Самман яратган аёл образлари шу каби аёллар бўлиб, улар замонавий аёл тушунчасини янги талқинда намоён этади.

Адабиётлар таҳлили ва методология. Миллий анъаналар қобиғидаги аёллар образи ҳамда руҳияти талқинини қиёсий-типологик, биографик, руҳий таҳлил методлари орқали тадқиқ этишда Гада ас-Самманнинг “Оққуш пари”, “Ўтгиз йиллик арилар”, “Кондиционерли тухум”, “Мушукнинг бошини олиб ташла” каби ҳикояларига мурожаат қилинди.

Натижалар. Гада ас-Самман ҳикояларида араб аёли образи янги қиёфасини топди. Авваламбор, ижодкор ракурсни Европада яшаётган араб муҳожирлари, хусусан муҳожир аёллар ҳамда уларнинг руҳияти ва табиатига қаратдилар. Қарийб ярим аср аввал анъанавий араб насида гавдалантирилган аёллар образи қиёфаси яқранглик касб этарди. Аёл тимсоли тасвирида асосан оила ва маиший ҳаёт билан боғлиқ масалалар ёритилган бўлса, бугунги

кунда аёлнинг ижтимоий соҳадаги мавқеи билан бирга унинг ботиний оламига дахлдор барча чизгилар бадий асар учун асос бўлиб хизмат қилмоқда. (Abdullayeva, 2024, p. 108)

Ғада ас-Самман феминист ёзувчи бўлиб, бу борада аниқ фикрларини айтади ва замонавий аёлларни озод ва эркин бўлишликка чорлайди:

"The liberated woman is not that modern doll who wears make-up and tasteless clothes.... The liberated woman is a person who believes that she is as human as a man. The liberated woman does not insist on her freedom so as to abuse it,"

“Озодликка эришган аёл – бу юзига ортиқча макияж қилиб, дидсиз кийиниб юрадиган олифта кўғирчоқ дегани эмас... Озодликка эришган аёл – худди эркак каби ўзини тенг ҳуқуқли инсон деб биладиган шахсдир. Озодликка эришган аёл ўзининг эркинлиги ва мустақиллигини ҳеч қачон суиистеъмол қилмайди.” (Abdullayeva, 2024, p. 109)

Ғада ас-Самман ўз ҳаётининг тажрибасида, замонавий озод ва мустақил фикрга эга аёл ўлароқ, журналистлик фаолияти давомида, юқорида айтилганидек, Сурия ҳукумати томонидан ўзининг сиёсий фаолияти сабаб жиноий жавобгарликка тортилиб, уч ой давомида ҳибсда сақланган. Натижада Ватани Сурияни тарк этиб, Ливандаги Байрут шаҳрига кўчиб кетади. Ижодининг илк палласидаёқ унинг асарлари араб Ислоҳ жамиятидаги аёлларнинг ижтимоий тенгсизлигини танқид қилган (феминистик ва б.) ғояларни илгари сургани учун цензурага учраб, китоблари нашр қилинмаган эди. У “Ғада ас-Самман нашрлари” номи остида ўз нашриётини очишга мажбур бўлади. Байрутдаги сиёсий вазият, диний ички қарама-қаршилиқлар, конфессионализм ва уруш (бу даврда адибанинг уйи ва кўплаб кўлёмалари ёниб кетган) сабаб 1984 йил Франция пойтахти Парижга кўчиб келиб, ҳозирга қадар яшаб келмоқда.

Ўз бошидан кечирган ҳамда шахсан ўзи гувоҳ бўлган жараёнларни кузатиб, Ғада ас-Самман аёл кишининг ўзи яшаган араб жамиятида озод ва ҳур, мустақил фикрга эга бўлиши, жамиятда ўз ўрнини топиб, унинг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида ҳаракатланиши ва ривожланиши мушкул деган хулосага келади. Бу фикрлари, айниқса, унинг Европада яшай бошлаганидан сўнг янада қатъийлашади. Адибанинг аввал ёзган ҳикоялари (масалан: “Ўзга бир совуқ оқшом” ҳикоясида Тима, “Охирги қуш кўрикчилари” ҳикоясида расом аёл, “Байрут қизи – 1973” ҳикоясида ёзувчи аёл Лина, талаба қизлар Марям ва Алия образларида) аёл кишининг араб жамиятида озод ва ҳур яшаши ғоясини тарғиб қилган бўлса, Европада яшаган даврида ёзилган (“Миллиард туни” романи, “Мушукни бошини олиб ташла”, “Оққуш пари”, «Кондиционерли тухум» ва б.) ҳикояларидаги каби моҳожир араб аёлларининг Европа жамиятидаги эркин ва мустақил ҳаётлари ҳақида ёзган.

Унинг "قطع رأس قطة" – (“Мушукни бошини олиб ташла”) ҳикоясининг номи “قطع رأس” – “Никоҳ кечасида мушукни бошини олиб ташла” деган араб мақолидан

олинган. Ҳикоя бош қахрамони Абдурраззоқ исмли Парижда истиқомат қилувчи муҳожир араб йигити бўлиб, ўн ёшидан бери Францияда яшовчи ҳамюрти Надин исмли араб қизини ёқтиради ва унга уйланишни истайди. Лекин у Европаликларга хос эркин ҳаёт тарзини қабул қилган Надин билан араб анъаналарига мос оила қуриб, яшаб кетиб бўлмаслигини тушунади. Надин мустақил, хур фикрли, ўз озодлигининг қадрига етадиган қиз эди. Абдурраззоқнинг оила қуриш таклифига жавобан шундай дейди:

... تذكر ما أقوله لك :أنا تمامًا مثلك

وفي فرنسا لا يمكنك قمعي بقوة الرأي العام ، كما يحدث في بلدنا

Сенга айтадиганларимни яхшилаб эслаб қол: мен худди сен кабиман...

Францияда эса, юртимизда бўлгани каби, мени (араб) жамият(и) фикрининг кучи билан бошқара олмайсан. (Ghada al-Samman, 1994, p 8)

Болалик чоғида Европага кўчиб келган ва Шарку Ғарб латофатини ўзида уйғунлаштирган Надин ўз эркинлиги ва озодлигини, жамиятдаги мавқеини ҳеч нарсага алишмаслиги аниқ эди. Абдураззоқни холаси эса унга Ливандан миллий анъана ва урф-одатларга мос қилиб тарбияланган қизни келин қилиб олиб келишни таклиф қилади. Абдурраззоқ учун жуда мураккаб танлов турарди – эркин ва мустақил Надин ёки Ливанлик ёш ва содда келин...

Ғада ас-Самман Европадаги араб муҳожирларининг ҳаётини тасвирлар экан, маданий муносабатлардаги ассимиляция ва аккультурация масаласини, яъни бошқа бир маданият қадриятларига ўтиб кетиш ёки шунга яқинроқ бўлиш каби масалани кўтаради (Bilyuk, 2020, p. 180). Баъзи персонажлар Абдураззоқ каби Европа маданиятига сингиб кетишни рад этишади. Араб жамиятидаги чекловлардан қутилгандан сўнг, Европадаги тенглик ва эркинлик қадриятларини жуда тез ва осон қабул қиладиганлар Надин каби бу маданиятга сингиб кетиб, Европа жамиятининг тенг ҳуқуқли аъзосига айланадилар. Мазкур ҳикоя адиба Ғада ас-Самманнинг “Квадрат ой” (Ажойиботлар ҳақида ҳикоялар) номли тўпламидан бўлиб, муаллифнинг мазкур тўпламга кирган барча ҳикоялари психологик реализм ва магик реализм услублари уйғунлигида баён этилган. Ҳикояда Абдурраззоқнинг холаси билан бўлган суҳбатлари, холасининг унга Ливандан келин топиб қўйгани каби маълумотлар реал ҳаётдагидай берилган. Аммо ҳикоя давомида холаси аслида бундай бир неча йиллар ўлиб кетган бўлиб, у суҳбатлашаётган аёл эса, холасининг руҳи эканлиги аён бўлади. Ёзувчи бунни китобхонга очиқ-ойдин айтмайди, аммо катта йўлда холанинг тасодифан пайдо бўлиб, яна йўқ бўлиб қолиши, танасидан автомобилнинг ўтиб кетиши, Абдураззоқнинг тилидан айтилган холасининг ўлими ҳақидаги айрим тасвирий чизгилар орқали персонаж аслида руҳ эканлигига ишора қилади. Ҳикоя сўнгида Абдураззоқ қандай

қарор қабул қилгани ва кимга уйланиши масаласи очик қолади, адиба Гада ас-Самман ўз услубига кўра, мазкур масалага ечимни китобхон ихтиёрига ҳавола қилади.

Гада ас-Самманнинг яна бир "جنية البجع" – ("Оққуш пари") номли ҳикоясининг бош қахрамони ҳам Париждаги ҳаётига Надин каби тез мослашиб, сингиб кетган араб аёли тимсолида гавдаланади. У Европада гарчи мусофир бўлсада, айнан ўзга юртда у шахс сифатида шаклланади. Иш жойида уни мутахассис сифатида қадрли баланд, фарзандлари эса унинг ютуқлари билан фахрланишади, ҳатто турмуш ўртоғи ҳам уни ҳурмат қилади. Мусофирчиликнинг аввалги йилларидаги йўқчилик ва қийинчиликлар эр-хотинни бир-бирига янада яқинлаштиради. Ўз Ватанидаги оилавий вазиятига зид равишда – бу ерда улар бир-бирларига ўзгача меҳр ва оқибатли бўлишга интиладилар.

Аёлнинг турмуш ўртоғи Ливанда йирик бизнесмен ва бадавлат шахс бўлади. Уруш сабаб унинг бизнеси касодга учрайди. Оиласи билан Францияга қочиб келган собик миллионернинг Европадаги ҳаётга мослашиши, иш топиб ҳаммасини янгидан бошлаши жуда қийин кечади. Аёл эса Ливандаги ҳаёти давомида бир умр уй бекаси бўлган, "инженер-дизайнер маълумоти қайд этилган университет дипломи ошхона деворлари безаб туришдан бошқага ярамаган", шахс сифатида тан олинмаган ва жамиятда ҳеч қандай мавқеъ, ҳатто оилада ҳам овозга эга бўлмаган рафиқа сифатида тасвирланади. Муаллиф араб аёлининг Европадаги эркинлик ва гендер тенглик сабаб, муҳожирликда ўзлигини топиши, озод ва ҳурфикр шахс сифатида шаклланишини ҳикоя давомида аёл характери ва руҳиятидаги қатъият ҳамда мазкур озодликка бўлган масъулиятнинг ортиши орқали тасвирлайди.

Аёл, шунингдек намунали фаоллиги ва меҳнатсеварлиги билан мартаба пиллапоясида кўтарила бошлайди, оила боқувчисига сифатида барча харажатлар унинг зиммасига тушади. Эрини эса Ливандаги бизнесининг қулаши синдириб қўяди. Вазият шу даражагача борадики, "у шиша ароқнинг тубига қулайди" (Ghada al-Samman, 1994, p. 110). Аёл ва фарзандлари Франция фуқаролиги паспортини оладилар. Эри эса бегона юртда доимий муддатга қолишни истамай рад этади.

!تعبت من تعليق شهادتي في المطبخ في منزل زوجي ، وتعبت من استضافة حفلات الاستقبال، وحررتني الحرب

Дипломимни эримни уйидаги ошхонага осиб қўйишдан чарчадим, зиёфатлар ўтказишдан чарчадим, уруш эса мени озод қилди! (Ghada al-Samman, 1994, p. 114)

Байрутда уруш тугайди. Тўққиз йиллик мусофирчиликдан сўнг, эрининг Байрутдаги бизнеси тикланади. Эри унга Байрутга қайтишни таклиф қилади: аммо аёл Ватанига қайтишни рад этади.

في المنزل ، سئمت الشعور المستمر بأنني كنت معيياً ، وإطاراً احتياطياً في أحسن الأحوال .ولا أريد العودة إلى وطني... الذي أحبه ، وهي تحبني فقط كحيوان أليف .أنا لست امرأة عربية ، لكنني لست امرأة غربية أيضاً

Уйда (Ватанимда) ўзимни нуқсонли ҳис қилишда, нари борса захирадаги шина-филдираки каби бўлишликдан чарчадим. Мен Ватанимни яхши кўраман, у эса мени уй ҳайвони сифатида яхши кўради халос. Мен энди араб аёли эмасман, лекин Ғарб аёли ҳам эмас... (Ghada al-Samman, 1994, p 114)

Мазкур образ орқали Гада ас-Самман аёл киши озод ва эркин бўлиши ҳамда жамиятда шахс сифатида ўз ўрнини топиши учун – у авваламбор унга бу имкониятларни бермаётган, ривожланишига, ҳаракатланишига тўсқинлик қилаётган жамиятдан қочиши керак, деган ғояни илгари суради. Муҳожирлик эса, ўзига яраша қийинчиликларга бой бўлгани билан бир қаторда, меҳнатсевар ва тиришқоқ инсонга, хусусан ҳуқуқлари ва имкониятлари чекланган араб аёлларига ривожланиш ва ўзликни топиш учун янги бир имконият, деб ҳисоблайди ёзувчи. Аммо бундай вазият кимдир синса, бошқаси оёққа туришини адиба мазкур ҳикоядаги эр-хотин тақдири мисолида очиб беришга ҳаракат қилган.

Хулоса. Адиба муҳожир аёллар ва уларнинг Ғарбга мослашуви ҳамда сингиб кетиши мавзусини ёритар экан, албатта гендер тенглик муаммосини ҳам кўтарган. Унинг Ғарбда истиқомат қилувчи аёл қаҳрамонлари кучли, иродали, сабр-бардоши, энг муҳими жуда тиришқоқ ва меҳнатсевар аёллар. Улар ўзлари учун бегона бўлган жамиятда қийинчиликларни енгиб, муҳожир деган “тамға” билан бўлса-да, ўз ўрнини тополган, муваффақиятларга эришган, ҳамкасблари ва атрофдагиларнинг ҳурматига сазовор бўлган аёллардир. Шундай образлардан яна бири, "بيضة مكيفة الهواء" – “Кондиционерли тухум” ҳикояси қаҳрамони Нью-Йоркдаги йирик банкларнинг бирида бошқарувчининг ўринбосари сифатида 25 йилдан бери фаолият юритиб келаётган Суриялик араб аёли бўлиб, мусофир юртдаги муваффақиятли карьерасига қарамасдан, она Ватани – Сурия, сеvimли шаҳри Дамашққа қайтишни орзу қилади. Амма бунинг асло иложи йўқлигини тушунади. Эркаклар билан тенг ишлайдиган, фикрлайдиган озод аёлни Дамашқ энди қандай қабул қилади?.. Аммо у Нью-Йоркда яшолмай бўғилаётган, худди “тухум ичига қамалиб қолгандай”, бу қобиғни ёриб чиқиб, тўйиб нафас олиб яшашни истайди.

“Кондиционерли тухум” ҳикояси ёзувчининг Ватанидан бошқа юртга муҳожир бўлиб кетмоқчи бўлган ҳамюртларига бир огоҳлантириш мисоли янграйди – муҳожирлик гарчи аёлга озодлик, эркинлик, чексиз имкониятлар ва тенг ҳуқуқлиликни берган бўлсада, Ватан соғинчи, Ватанга муҳаббат каби туйғуларни ўлдирар олмаслигига ишора қилади. Гада ас-Самман бу йўл билан муҳожирлик сари қадам ташлаётган ҳамюртларини огоҳлантиради. Мазкур ҳикоя қаҳрамони ҳам, гарчи АҚШда етук молиячи мутахассис сифатида катта муваффақиятларга эришган бўлса-да, ўз Ватани сари талпинади, аммо қайтолмайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Abdullaeva, Dilafruz. (2024). Artistic psychologism in modern Arab and Uzbek stories. *Zamonaviy arab va o‘zbek hikoyalarida badiiy psixologizm*. – Tashkent: Donishmand ziyosi. – 136 p. (in Uzbek)
2. Bilyk I.E., Kuznetsov V.A. (2020). Cross-cultural oasis: current trends in the development of Arabic philology in Russia. *Kross-kulturniy oazis: aktualnie tendensii razvitiya arabskoy filologii v Rossii*. – Moscow: Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences. – 256 p. (in Russian)
3. Esin, A. B. (2011). Psychologism of Russian classical literature: a tutorial. *Psixologizm russkoy klassicheskoy literaturi*. – Moscow: Flinta: Science. – 163 p. (in Russian)
4. Ghada al-Samman. (1994.) *The Square Moon: Supernatural tales*. Al Qamar Al Murabah: Qisas Al Gharaaibiyah. – Beirut, Manshuraat Ghada al-Samman. – 228 p. (in Arabic)
5. Ginzburg, L. Ya. (2016). On psychological prose. *O psixologicheskoy proze. On a literary hero*. – St. Petersburg: Alfabeta. – 449 p. (in Russian)
6. Gulnara S. Mutalova (2025). The figure of women in arab oral narratives. *Arablar og‘zaki rivoyatlarida ayol siyosi*. *Oriental Journal of Philology*, 5 (3), 214-222. doi: 10.37547/supsci-ojp-05-03-24 (in Uzbek)
7. Mukhiddinova, D., & Saidova, N. (2023). Characteristics of the “Shortest Story” Genre in Modern Arabic Literature. *SGS-Engineering & Sciences*, 2(02). (in English)
8. Saidova, N. M. (2021). Features of the Development of the Saudi Realistic Story in the Second Half of the Twentieth Century. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 8(4), 360-370. (in English)
9. SHAMUSAROV, S. G., MUTALOVA, G. S., saidova, n. M., muhiddinova, d. Z., abdullaeva, d. S., & umarova, n. I. (2025). Ideological and aesthetic exploration in contemporary realist short stories (late 20th-early 21st centuries). *TPM–Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 32(S8 (2025): Posted 05 November), 1912-1921. (in English)
10. SAIDOVA, N. (2020). Some aspects of contemporary Saudi literature development. *The american journal of social science and education innovations Учредители: The USA Journals*, 2(10), 195-199. (in English)